

אמנם, הרמב"ן והרשב"א חלוקים עליו וסוברים שאין לחלק בין האב לשאר קרובים, ולשיטתם, זה שמתרת לאחים — מדין יבום הוא, שלא נפקעה זיקתה ועדיין זקוקה להם ואסורה לשוק. ולשיטתם, צריכים לפרש שבאמת אין כאן עקירת נישואין הראשונים באופן מוחלט, וכל מיאונה מתפרש כך, שאם ייבמה אח פלוני הרי היא ממאנת בנישואין הראשונים מכל וכל, אך כל עוד לא מיבמה אין כאן מיאון כלל.

יש לומר שעל סברא זו גופא חלק רב אסי, שמיאון מותנה אינו מיאון כלל, ולכן מותרת אפילו לו עצמו. אך להלכה פסקו כדברי שמואל. (עפ"י חידושי הגרנ"ט יבמות — ת. וע' קהילות יעקב — מג) יש לציין כאן שיטה שלישית בענין זה, היא שיטת רבינו זרחיה הלוי בעל 'המאור'. לשיטתו, לשמואל אין מועיל המיאון לעקור נישואין הראשונים לאחר מות הבעל. וכמו כן אין מיאון יכול להפקיע זיקה, כדברי הגמרא, ואף על פי כן אסורה לזה שמיאנה לו, לפי שעשאוה כבעלת הגט לענין אותו שמיאנה בו. (וע' בחזון איש אה"ע קיא בבאור שיטתו)

*

'יקח החכם המנעל בידו ויבדקנו שלא יהא שום טיט דבוק בו מבפנים. ויצוה ליבם לרחוץ רגלו הימיני יפה' (שו"ע אה"ע קסט ב'סדר חליצה).

כך מספר תלמידו של הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל — הרב מ. זלוטוביץ — על רבו: כחלק מתפקידו כראש-הישיבה, ראה לנכון להזמין קבוצות של תלמידים להיות נוכחים שעה שהיה מזדמן לידו מקרה של חליצה, כדי שנוכל ללמוד כיצד מקיימים מצוה נדירה זו. כשקערת מים על ידו, היה מתכופף עד הרצפה כדי לבדוק את רגלו היחפה של הגבר, כדי להבטיח שאין עליה כל דבר המעכב את קיום המצוה. במקרה הצורך, היה רוחץ את הרגל בעצמו. לא מכובד? כלל וכלל לא! מה יכול להיות מכובד יותר מאשר קיום מצוה? (יבי משה פיינשטיין, עמ' יב)

דף קט

(ע"ב) 'כל האומר אין לו אלא תורה... אפילו תורה אין לו' —

— מדברי רש"י ז"ל נראה שאינו מקיים המצוות ועובר עבירה ח"ו. וקשה וכי דבר זה צריך לומר — רק פירוש שהוא מריק עצמו מעשיות המצוה, ואם יש לו לעשות סוכה אומר לאחר שיעשה אותה ואעפ"י שאין מבטל מלימודו, אינו מדקדק על זה אלא כל כוונתו רק על התורה כמות שהיא בשכל ולא במעשה. (עפ"י מהר"ל)

— כיון שהעולם הזה הוא עולם המעשה, בלא העשיה ההשגה בתורה אינה אמיתית ופנימית, ואינה נקלטת באדם אלא בתורת מחשבה חיצונית בלבד. ואי אפשר להשיג חכמת התורה באמת בלא יראת שמים ובלא מעשים טובים.

ולאו דוקא אם אינו מקיים דיני התורה אלא גם אם אינו מקיים עניני דרך ארץ שקדמה לתורה, שכל שאינו בדרך ארץ תורתו מתבזית והוא בגדר 'כל משנאי אהבו מות' ח"ו. (עפ"י משנת ר' אהרן ח"א עמ' פב)

— 'תורה ותפלה צריכים שניהם ביחד לאדם, ולא גרסי אלא היכא דמצלי (מגילה כט.), וכן להיפך (ברכות ח.). ואיתא ביבמות כל האומר אין לי אלא תורה אף תורה אין לו, שעל ידי זה יבוא חס ושלום לשכות שצריך להש"י, שזהו ענין התפלה — ההכרה שהוא חסר ומבקש להש"י שימלאנו, ועל ידי התורה יחשוב שהוא מלא ואז אפילו תורה אין לו, כי לא ניתנה תורה אלא לחסרים ומכירים חסרונם ומבקשים להש"י שיושיעם כמו שכתוב (ישעיה מא) העניים והאביונים מבקשים מים ואין, לשונם בצמא נְשָׁתָה, אני ה' אענם אלקי ישראל לא אעזבם. ואין מים אלא תורה. ועיקר רצון הש"י בבריאת העולם היה רק לכבודו ולקילוסו ושיצפו לו, ואיתא (לעיל סד.) הקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים.

ועל זה אמרו (בדברים רבה — נצבים), שמא תאמר לרעתכם נתתי התורה, לא ניתנה אלא לטובתכם וכו' — ובודאי חס ושלום איך יעלה על הדעת שיהיה לרעתכם, רק דסלקא דעתך שזה טוב יותר שיקוה האדם בכל רגע אל הש"י שיאיר עיניו מה לעשות ואיך להתנהג ולא שיהיה לו חוק קבוע כשלחן ערוך, זה הדרך לכו בו, שאין צריך לצפות להש"י בכל נתיבותיו — אבל באמת הוא לטובתך, שזה אור המאיר ומבהיק שיוכל להשען עליו, ובלא התורה היה עומד ביראה בכל דבר, שמא טועה ואין רצון אמיתי להש"י כן...

ואמרו ז"ל (מכילתא ריש פרשת בשלה) לא ניתנה תורה אלא לאוכלי מן, שבאמת גם בדברי תורה צריכים להתנהג כאוכלי מן לצפות בכל רגע להש"י שיאיר לו אורות מחודשות בדברי תורה ולא שיסמוך על מה דכתיבא ומנחא והמפורש בדברי תורה, דבאמת גם אחר שניתנה תורה מכל מקום הש"י מאיר בכל רגע למבקשיו זה הדרך בפרטות איך להתנהג, ועל זה בקש דוד המלך עליו השלום (תהלים קיט) הבינני ואצרה תורתך ואשמרנה בכל לב, וכן בכמה פעמים נדרשים בשוחר-טוב שאין לו ניהא בדברי תורה רק מה שהש"י מאיר ומלמד לו'. (צדקת הצדיק — ריא)

דף קיב

ז'הרי קטנה דאתיא לכלל נשואין ותקינן רבנן נשואין? — התם שלא ינהגו בה מנהג הפקר' — מפני הטעם הזה, נקט התרומת-הדשן (רח) שיתומה קטנה שאין לה אב ואם וקדשה את עצמה — קידושיה קידושין, שהרי החשב שנהגו בה מנהג הפקר קיים אצלה יותר מזה שיש לה אם ואחים, ואם שם תקנו, כל שכן בזו. ואף על פי שבכל מקום מוזכר 'קטנה שהשיאוה אחיה או אמה' — לאו דוקא, אלא שדיברו בהווה. והגם שהיה מקום לומר שכיון שאינה יודעת להבחין בין טוב לרע, עלולים לקפוץ עליה בני אדם שאינם מהוגנים, מכל מקום, בשאלות מוכח שאין הדבר כן. עד כאן מה'תרומת הדשן'.

ודבריו אלו שנויים במחלוקת הראשונים והפוסקים, אם קטנה המשיאה את עצמה צריכה מיאון, או שמא אין זה נחשב אלא כפיתוי בעלמא. (ע' רמ"א אה"ע קנה, ב. יש להעיר שהמחלוקת המובאת ברמ"א היא גם כשאמה או אחיה חיים. ובתרה"ד אין מבואר אלא כשאין לה אמה (או שהיא במדינת הים), כמעשה המדובר שם, וכסברא הנ"ל).